

Nr 50.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1944 kl. 2 em.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
årligt understöd åt vissa arbetare vid Salsåkers såg-
verk m. fl.*

I en den 3 mars 1944 dagtecknad proposition, nr 222, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen förordade grunder, utfärda erforderliga föreskrifter om årligt understöd åt vissa arbetare vid Salsåkers sågverk m. fl.

I proposition nr 358 till 1943 års riksdag framlades förslag angående vissa engångsersättningar åt arbetare vid Salsåkers sågverk m. fl. i syfte att lindra verkningarna av sågverkets nedläggande. Beträffande omständigheterna vid driftsnedläggelsen torde få hänvisas till redogörelsen i propositionen. Vad angår ersättningsfrågan hade länsstyrelsen i Västernorrlands län i skrivelse den 30 augusti 1943 förordat åtgärder i enlighet med förslag, som avgivits till länsstyrelsen av den s. k. Salsåkerskommittén, vilken av länsstyrelsen tillsatts för tillvaratagande av arbetarnas intressen vid avvecklingen av aktiebolaget Salsåkers industrier.

Vid framläggandet av propositionen nr 358 erinrade föredragande departementschefen, att under senare år den uppfattningen alltmer gjort sig gällande att, i de fall då ett företag definitivt nedlade driften, företagets ägare i mån av förmåga borde bidra till att lindra verkningarna för de anställda av driftsnedläggelsen. Då det nu ifrågavarande bolagets tillgångar icke försloge att ens till någon del lämna bidrag till lindring av driftsnedläggelsens verkningar bland företagets arbetare, förordade departementschefen, att statsverket i förevarande fall påtog sig det ansvar för de anställda, som eljest skulle ha ankommit på sågverkets ägare.

Enligt av länsstyrelsen förordade grunder för ersättningar skulle sådana utgå med dels vissa årliga belopp till arbetare över 50 år, dels ock vissa engångsbelopp. Beträffande engångsbeloppen ansåg sig föredragande departementschefen vara i tillfälle att redan då kunna taga ställning och förklarade sig departementschefen kunna godtaga av länsstyrelsen förordade ersättningsgrunder. Vad de årligen utgående beloppen beträffade, delade departe-

mentschefen länsstyrelsens uppfattning, att de äldre arbetarna borde beredas en rimlig ersättning. Emellertid syntes frågan om såväl ersättningarnas storlek som deras form behöva bli föremål för ytterligare utredningar och överväganden, varför departementschefen hade för avsikt att, sedan en dylik utredning verkställdes, framlägga förslag härutinnan. Skulle därvid de årliga ersättningarna komma att på sätt länsstyrelsen föreslagit begränsas att utgå allenast till arbetare över 50 år, syntes det böra övervägas, huruvida icke engångsersättningarna till arbetare, vilka närmade sig 50-årsåldern, borde bli föremål för en jämkning uppåt.

Mot de sålunda gjorda uttalandena i fråga om de årliga ersättningarna framställdes icke någon erinran från riksdagens sida (skr. nr 505).

Sedan ytterligare utredning numera företagits i ärendet, har frågan om årliga understöd åt berörda arbetare ansetts böra upptagas till förnyat övervägande.

Den s. k. *Salsåkerskommittén* har förklarat sig livligt förorda, att årliga ersättningar till de äldre arbetarna beviljades. Åldersgränsen för dessa ersättnings utgående syntes böra sättas till 50 år. Sådana arbetare, som visserligen icke uppnått 50 år men närmade sig 50-årsåldern och sålunda icke hade samma möjlighet som yngre arbetare att på annan ort erhålla arbetsanställning, borde i stället av billighets- och rättviseskäl tillerkännas en förhöjd engångsersättning. Efter ingående prövning hade kommitterade fördenskull enat sig om att föreslå dubbel engångsersättning till arbetare, som vore födda före 1897 men icke uppnått 50 år. Efter närmare överväganden av grunderna för de årliga ersättningarnas utgående hade kommittén enat sig om följande förslag. Till arbetare, som uppnått 50 år, skulle årlig ersättning utgå med 600 kronor med tillägg av 200 kronor för hustru. Änka efter ersättningsberättigad arbetare skulle erhålla årlig ersättning med 400 kronor. Samtliga ersättningar skulle utgå intill uppnådd ålder av 67 år eller till den tidpunkt dessförinnan, då vederbörande kunde bli berättigad till erhållande av folkpension.

Kommittén har även ingått på det av länsarbetsnämnden framförda förslaget om årlig ersättning även efter 67 år såsom kompensation för förlust av förmånen av hyresfri bostad samt härutinnan anfört följande.

Vad länsarbetsnämnden anfört som skäl härför har kommittén funnit fullt bärande. Kommittén vill även framhålla, att vid de underhandlingar, som föregick Salsåkersverkets försäljning till Igelsta trävaruaktiebolag, frågan om bostadsrätt för de äldsta arbetarna vid verket intagit en framskjuten plats. Då emellertid köparen av verket icke kunde förmås att medge bostadsrätt för de anställda för en oviss framtid, begränsades bostadsrätten till allenast tre år. I stället medgav köparen viss förhöjning av köpeskillingen, vilken förhöjning kommit statsverket till del och möjliggjort för statsverket att erhålla en motsvarande högre återbetalning av till Salsåkersbolaget utbetald subvention. Anförda omständighet synes kommittén utgöra ett ytterligare starkt skäl för den av länsarbetsnämnden förordade årliga ersättningen till

de ifrågakomna arbetarna även efter fyllda 67 år. Åberopande vad sålunda anförts förordar kommittén, att fem arbetare, även efter fyllda 67 år, under sin återstående livstid tillerkännas årlig ersättning med 240 kronor, vilket belopp anses motsvara hyrespriset i orten för ett rum och kök.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har i sitt utlåtande erinrat, att dåvarande landssekreteraren i länet, numera landshövdingen R. Stattin i egenkap av ledamot i Salsåkerskommittén deltagit i de överläggningar, som föregått och legat till grund för kommitténs yttrande. Med hänsyn härtill och då länsstyrelsen vid genomgående av yttrandet funnit, att däri framställda förslag vore ur olika synpunkter välgrundade, har länsstyrelsen åberopat berörda yttrande såsom eget utlåtande och till bifall förordat de förslag, som i yttrandet framställts.

Föredragande departementschefen har anfört följande:

För egen del finner jag det skäligt, att de äldre arbetarna vid Salsåkers sågverk i form av årliga understöd erhålla ersättning av statsmedel för lindrande av de ekonomiska svårigheter, som förorsakats dem genom nedläggandet av driften vid sågverket. Beträffande grunderna för dylik ersättning synas de i ärendet av den s. k. Salsåkerskommittén och länsstyrelsen framställda förslagen i huvudsak kunna godtagas. Jag förutsätter sålunda, att årligt understöd endast skall ifrågakomma till arbetare som, då frågan om företagets avveckling var aktuell, fyllt 50 år och varit anställd vid sågverket minst 20 år. Understöden synas i allmänhet böra bestämmas till 600 kronor för arbetare, med tillägg i förekommande fall av 204 kronor för hustru, samt till 408 kronor för änka efter ersättningsberättigad arbetare. Ersättningarna böra utgå intill uppnådda 67 levnadsår eller den tidpunkt dessförinnan, då folkpension kan hava erhållits. Jag anser mig jämväl böra tillstyrka kommitténs förslag om årligt understöd å 240 kronor till vissa arbetare efter fyllda 67 år, varvid understöden förutsättas utgöra privilegierad inkomst enligt lagen om folkpensionering.

Enligt kommitténs och länsstyrelsens förslag skulle årligt understöd utgå oberoende av om arbetaren sedermera fått annan anställning. En så långt gående ersättningsskyldighet för statens del torde emellertid knappast vara påkallad, då syftet med de föreslagna åtgärderna är att för de anställda lindra olägenheterna av driftsnedläggelsen. Har arbetaren erhållit annan anställning, framstår hans anspråk på gottgörelse mindre befogat än om så icke skett. Likaså synes anledning föreligga att skilja mellan sådana fall, då arbetaren varit för sin utkomst huvudsakligen beroende av anställningen vid sågverket och då detta icke varit fallet. Det nu framlagda utredningsmaterialet lämnar emellertid icke fullständig upplysning om dylika förhållanden. Med hänsyn härtill vill det förefalla lämpligt, att därest riksdagen godkänner de av mig förordade huvudgrunderna för ersättningarnas bestämmande, Kungl. Maj:t måtte inom den föreslagna kostnadsramen få efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall besluta, huruvida och med vilket belopp årligt understöd må utgå. Det torde därvid kunna komma att visa sig påkallat att vidtaga justeringar såväl uppåt som nedåt i de föreslagna normalbeloppen.

De årliga understöden böra bestridas från det under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. Med

hänsyn till de för år 1943 utbetalda engångsersättningarna böra de årliga understöden utgå räknat från och med den 1 januari 1944. Å understöden, som lämpligen böra utbetalas månadsvis i efterskott, böra icke utgå några rörliga tilläggsförmåner.

Frågan om ändring i de av riksdagen beslutade grunderna för engångsersättning till berörda arbetare anmäles i annat sammanhang.

Utskottet. Utskottet får erinra, att frågan om ändring i de av 1943 års riksdag beslutade grunderna för engångsersättning till vissa av ifrågavarande arbetare upptagits i propositionen nr 163 (bilaga 3, punkt 2, sid. 37—40) till innevarande riksdag. Därvid har föreslagits, att riksdagen må till Bekämpande av arbetslösheten: Vissa ersättningar åt arbetare vid Salsåkers sågverk m. fl. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett anslag av 10 500 kronor. På hemställan av statsutskottet i utlåtande nr 96, punkten 2, har riksdagen bifallit nämnda förslag.

Det i den nu föreliggande propositionen framlagda förslaget innebär, att de äldre arbetarna vid Salsåkers sågverk skulle i form av årliga understöd beredas ersättning av statsmedel till lindrande av de verkningar i ekonomiskt hänseende, som nedläggandet av driften vid sågverket för dem medfört. Mot de av Kungl. Maj:t förordade huvudgrunderna för ersättnings utgivande har utskottet icke funnit anledning till erinran. Såsom i propositionen förutsatts, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att inom föreslagen kostnadsram efter prövning i varje särskilt fall besluta, huruvida och med vilket belopp årligt understöd må utgå.

Understöden böra, på sätt i propositionen föreslagits, utgå räknat från och med den 1 januari 1944 samt bestridas från det under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. Å understöden böra icke utgå några rörliga tilläggsförmåner.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 11 maj 1944.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar Åkerberg, Sandén, Sundvik, Friggeråker, Leander, Johansson i Fårekulla och Sundelin; från andra kammaren: herrar Svedman, Paulsen, Mattsson, Barnekow, Sundberg, Svensson i Alingsås och Hallberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.